

Довжик Олена Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування Сумський національний аграрний університет, вулиця Герасима Кондратьєва, 160, Суми, Сумська область, 40000 e-mail: lgamanenko@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6547-1418>

ОБЛІК СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ВИМІРЮВАННЯ ТА ЗВІТУВАННЯ.

Анотація. Бізнес працює в ширшому суспільному контексті, де нефінансові фактори можуть суттєво впливати на довгострокову стійкість та успіх. Бухгалтери все частіше беруть участь у вимірюванні соціальних та екологічних показників та складанні звітності, узгоджуючи їх з корпоративними стратегіями та надаючи інформацію, яка виходить за рамки простої фінансової звітності.

У статті наведено сутність соціальної відповідальності та її складових. Досліджено теоретичні основи соціального обліку, його місце в системі традиційного бухгалтерського обліку, визначено особливості соціального обліку та його обмеження. Визначено сутність концепції соціальної відповідальності бізнесу, досліджено переваги обліку соціальної відповідальності та методи вимірювання, що застосовуються в обліку соціальної відповідальності.

Сформовано основні напрямки завдань соціально відповідального бізнесу, в розрізі яких визначено соціальні витрати як основний об'єкт соціального обліку. Доведено, що, зазвичай, традиційний облік зосереджується на інформаційних потребах лише тих учасників господарської діяльності, які мають відношення до розподілу наявних у суб'єкта господарювання ресурсів.

Зазначено, що соціальна звітність виходить за рамки традиційної фінансової звітності, розглядаючи ширший вплив бізнесу на суспільство та навколишнє середовище. Соціально відповідальна діяльність визнає, що компанії несуть відповідальність перед зацікавленими сторонами та суспільством в цілому, окрім прагнення до отримання прибутку.

Доведено, що виникає потреба в розробленні комплексного підходу до постановки соціального обліку або його складових на тих підприємствах, які обрали для себе соціально орієнтований вектор розвитку. Подальші наукові дослідження будуть стосуватися розв'язання окреслених проблем.

Ключові слова: сталий розвиток; корпоративна соціальна відповідальність; бухгалтерський облік; соціальний облік; нефінансова звітність.

Dovzhyk Olena Oleksandrivna, candidate of economic sciences, Associate Professor at Department of accounting and Taxation Sumy National Agrarian University, 160 Herasyma Kondratieva Street, Sumy, 40000, e-mail: lgamanenko@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6547-1418>

SOCIAL RESPONSIBILITY ACCOUNTING: MEASUREMENT AND REPORTING FEATURES.

Abstract. Businesses operate in a broader societal context where non-financial factors can have a significant impact on long-term sustainability and success. Accountants are increasingly involved in measuring and reporting social and environmental performance, aligning it with corporate strategies and providing information that goes beyond simple financial statements.

The article defines the essence of social responsibility and its components. The theoretical foundations of social accounting, its place in the system of traditional accounting are studied, the features of social accounting and its limitations are identified. The essence of the concept of social responsibility of business is defined, the advantages of social responsibility accounting and measurement methods used in social responsibility accounting are studied.

The main directions of tasks of socially responsible business have been formed, in the context of which social costs are defined as the main object of social accounting. It has been proved that, as a rule, traditional accounting focuses on the information needs of only those participants in economic activity that are related to the distribution of resources available to the business entity.

It is noted that social reporting goes beyond traditional financial reporting, considering the broader impact of business on society and the environment. Socially responsible activities recognise that companies have a responsibility to their stakeholders and society as a whole, in addition to the pursuit of profit.

It is proved that there is a need to develop a comprehensive approach to social accounting or its components at those enterprises that have chosen a socially oriented vector of development. Further scientific research will address the solution of these problems.

Keywords: sustainable development; corporate social responsibility; accounting; social accounting; non-financial reporting.

Постановка проблеми. Бухгалтерський облік традиційно асоціюється з фінансовими цифрами, балансами та звітами про прибутки і збитки. Однак еволюція глобального бізнес-ландшафту призвела до зміни цього сприйняття. Роль бухгалтерського обліку соціальної відповідальності розширюється, інтегруючи не лише фінансові міркування, але й соціальні та екологічні аспекти.

В умовах мінливих пріоритетів слід критично підходити до глобальних ініціатив, включаючи ті, що належать до сталого розвитку та соціальної відповідальності. Облік соціальної відповідальності стає все більш важливим аспектом корпоративної звітності, оскільки бізнес визнає важливість свого впливу не лише на фінансові показники.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти формування та розвитку системи соціального обліку висвітлювали в своїх працях такі українські науковці як Герасименко О., Горєва А., Жиглей І., Кондратюк О., Руденко О., Чижевська Л. та ін. Однак виникає потреба в розробленні комплексного підходу до впровадження соціального обліку або його складових на тих підприємствах, які обрали для себе соціально орієнтований вектор

розвитку, однак питання управління цим процесом поки що не систематизовані і розроблені не в повному обсязі.

Мета статті – дослідження концепції обліку соціальної відповідальності, досліджуючи його мету, методи вимірювання, системи звітності та переваги, які він приносить бізнесу і суспільству.

Виклад основного матеріалу. Також існує потреба у встановленні найкращого підходу до відповідної розробки системи соціального обліку та бухгалтерського обліку, яка фіксуватиме відповідні соціальні дані та оцінюватиме їх. Існує також проблема визначення того, чи слід модифікувати існуючу систему фінансового обліку, щоб включити систему соціального обліку, чи створити іншу окрему систему обліку, щоб піклуватися про соціальний облік і звітність.

Облік соціальної відповідальності - це практика вимірювання та звітування про соціальний та екологічний вплив організації поряд з її фінансовими показниками. Він визнає, що бізнес несе відповідальність перед зацікавленими сторонами та суспільством в цілому, окрім отримання прибутку. Облік соціальної відповідальності має на меті забезпечити прозорість та підзвітність у вирішенні соціальних та екологічних питань, а також сприяти сталому та етичному веденню бізнесу.

Соціальний облік визначається різними науковцями як категорично протилежний до загальноприйнятої практики, коли багато бізнес-підприємств оцінюються виключно за їх фінансовими показниками. Соціальний облік, на додаток до фінансових показників, розширює сферу звітності, охоплюючи соціальні та екологічні цілі, які традиційно не відображаються в бухгалтерській звітності. Деякі науковці в своїх дослідженнях визначили соціальний облік як процес інформування про соціальні та екологічні наслідки економічної діяльності організації для певних зацікавлених груп у суспільстві в цілому. Соціальний облік передбачає розширення підзвітності організації за межі традиційної ролі забезпечення фінансової звітності перед власниками капіталу, зокрема акціонерами. Таке розширення ґрунтується на припущенні, що компанії несуть ширшу відповідальність, ніж просто заробляти гроші для своїх акціонерів.

Організації, які обирають стратегію соціальної відповідальності, отримують ряд переваг, серед яких: створення позитивного корпоративного іміджу; підвищення інтересу інвесторів; покращення відносин з громадськістю та місцевими органами влади; підвищення мотивації та продуктивності праці працівників; збільшення частки ринку та продажів [1].

Найважливішим орієнтиром соціального обліку та звітності є соціальні пріоритети підприємства відповідно до наявної соціальної політики. У контексті посилення соціальної відповідальності соціальний облік повинен стати не окремим видом обліку, а одним із структурних елементів системи традиційного бухгалтерського обліку [2, с. 41].

Маючи свій предмет, об'єкти та метод, бухгалтерський облік, повинен вписуватись в обрану на підприємстві стратегію управління, що будується на базі відповідної теорії управління. В основі її формування лежить розуміння того, що ринкова економіка працює не на завданнях, які ініціюються «зверху»,

а передусім на стратегіях, які враховують вплив зовнішнього та внутрішнього середовищ [3, с. 81].

Вченими визнано, що ціль соціального напрямку бухгалтерського обліку – створити інформаційну систему, яка б дозволяла будь-який факт господарського життя підприємства зіставити з соціальними потребами працівників, власників, акціонерів та суспільства вцілому[4].

Зміни в зовнішньому середовищі та нові підходи до управління, спрямовані на використання стандартів соціальної відповідальності, призводять до переосмислення основної мети бухгалтерського обліку. Тепер його мета включає не лише «надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства», але і підвищення відповідальності перед суспільством[5].

Світовий досвід сформував критерії, відповідно до яких можна визначити компанію як соціально відповідальну. До них належать: добросовісна сплата податків; виконання вимог законодавства; виробництво та реалізація якісної продукції; реалізація корпоративних програм з підвищення кваліфікації, охорони здоров'я, морального стимулювання працівників; реалізація благодійних і спонсорських проєктів; захист екології та ін.

Вимірювання соціального впливу бізнесу є складним завданням, що вимагає розробки відповідних метрик та індикаторів. Компанії використовують різні методи для оцінки своєї соціальної відповідальності, такі як залучення зацікавлених сторін, проведення соціального аудиту та використання інструментів оцінки впливу. Ці методи дозволяють бізнесу визначити та кількісно оцінити свій внесок у вирішення соціальних проблем, таких як подолання бідності, збереження довкілля та розвиток громад.

Системи звітності для обліку соціальної відповідальності

Щоб ефективно інформувати про свій соціальний вплив, компанії часто застосовують системи звітності, спеціально розроблені для обліку соціальної відповідальності. Ці системи надають керівні принципи для вимірювання та звітування про соціальні та екологічні показники, а також про фінансові результати. Використовуючи ці системи, компанії можуть забезпечити послідовність, порівнянність і достовірність своєї соціальної звітності.

Залучення до обліку соціальної відповідальності має кілька переваг для бізнесу. По-перше, це підвищує прозорість та підзвітність, сприяючи зміцненню довіри між зацікавленими сторонами, включаючи інвесторів, працівників, клієнтів та громади. Демонструючи свою прихильність до соціальної та екологічної стійкості, компанії можуть залучати соціально свідомих інвесторів та споживачів, отримуючи конкурентну перевагу на ринку. Крім того, соціальна звітність дозволяє бізнесу визначати сфери для вдосконалення, ставити значущі цілі та відстежувати прогрес у досягненні цілей сталого розвитку. Цей процес сприяє постійному вдосконаленню та прийняттю відповідальних рішень.

З розвитком обліку соціальної відповідальності зростає визнання необхідності більшої варіативності та складності у вимірюванні та звітності про соціальний вплив. Виклики полягають у розробці стандартизованих показників, які охоплюють розмаїття соціальних та екологічних питань у різних галузях та географічних регіонах. Крім того, компанії повинні враховувати різні точки

зору зацікавлених сторін і збалансувати якісні та кількісні аспекти вимірювання соціального впливу. Включення нових тем, таких як різноманітність та інклюзивність, права людини та зміна клімату, додає складності до облікового ландшафту соціальної відповідальності.

Отже, облік соціальної відповідальності відіграє життєво важливу роль у вимірюванні та звітності про соціальний та екологічний вплив компанії. Він виходить за рамки фінансових показників, підкреслюючи важливість сталого та етичного ведення бізнесу. Використовуючи відповідні методи вимірювання та системи звітності, компанії можуть ефективно інформувати про свої ініціативи у сфері соціальної відповідальності. Залучення до обліку соціальної відповідальності приносить такі переваги, як прозорість, підзвітність, довіра зацікавлених сторін та конкурентні переваги. Оскільки ця сфера продовжує розвиватися, виникає потреба у більшій варіативності та складності, щоб охопити широкий спектр соціальних та екологічних питань, з якими стикається бізнес. Впровадження обліку соціальної відповідальності дозволяє компаніям стимулювати позитивні зміни, сприяти сталому майбутньому та створювати довгострокову цінність як для бізнесу, так і для суспільства в цілому.

Облік соціальної відповідальності слугує важливим інструментом для бізнесу у вимірюванні та звітності про свій корпоративний соціальний вплив. У цьому блозі ми розглянули концепцію обліку соціальної відповідальності, методи її вимірювання, системи звітності та переваги, які вона приносить як бізнесу, так і суспільству. Наголошуючи на ключовому слові «соціальна відповідальність», ми підкреслюємо його важливість у просуванні позитивних змін і розвитку сталих практик.

Соціальна звітність виходить за рамки традиційної фінансової звітності, розглядаючи ширший вплив бізнесу на суспільство та навколишнє середовище. Вона визнає, що компанії несуть відповідальність перед зацікавленими сторонами та суспільством в цілому, окрім прагнення до отримання прибутку. Включаючи соціальні та екологічні фактори у свою звітність, компанії можуть продемонструвати прозорість та підзвітність, зміцнюючи довіру серед інвесторів, працівників, клієнтів та громадськості.

Дослідники висловили думку, що традиційна система бухгалтерського обліку базується на концепціях грошового вимірювання, безперервності діяльності та нарахування. Вимірювання за допомогою вартісного вимірника вимагає, щоб до уваги брали лише ті факти, які можна зафіксувати в грошовому еквіваленті з певною об'єктивністю та можливістю перевірки, навіть якщо інші факти є надзвичайно доречними. Соціальні та екологічні фактори дуже важко піддаються вимірюванню в грошовому еквіваленті, наприклад; чи можете ви визначити грошовий вимір шкоди, завданої навколишньому середовищу через вихлопні гази автомобіля працівника, який їде на роботу? Принцип «безперервність» в бухгалтерському обліку вимагає, щоб за відсутності доказів протилежного припускалося, що підприємство продовжуватиме свою діяльність і в майбутньому. Ця концепція головним чином пов'язана з платоспроможністю та фінансовими показниками, а не з впливом соціальних та екологічних факторів.

Соціальний облік запропонує бухгалтерам можливість розширити свою професію та надавати цінні соціально відповідальні послуги. Соціальний облік

розширить сфери спеціалізації бухгалтерської професії а також забезпечить більшу формальну та неформальну взаємодію з представниками інших професій, зокрема з соціологами. Це дало б більше освіти та професійних науковців. Практика соціального обліку допоможе встановити визначені етичні стандарти серед організацій. Це надасть громадськості детальне уявлення про те, як керівництво та особливо бухгалтери розглядають соціальні проблеми. Соціальний облік стане поштовхом для додаткових досліджень і розробок у сфері бухгалтерського обліку.

Етика відіграє вирішальну роль в бухгалтерському обліку, особливо коли він перетинається з корпоративною соціальною відповідальністю. Керуючись професійним етичним кодексом, бухгалтери повинні гарантувати, що фінансова інформація подається точно і чесно. Однак у випадку з корпоративною соціальною відповідальністю етичні міркування розширюються і включають моральні зобов'язання бізнесу перед зацікавленими сторонами.

Бухгалтерам необхідно розпізнавати потенційні конфлікти інтересів, упередження та проблеми, що виникають при включенні цілей корпоративної соціальної відповідальності, і вміти їх вирішувати. Етична практика бухгалтерського обліку у сфері вимагає дотримання таких принципів, як чесність, прозорість та підзвітність, що відображає прихильність компанії до відповідального ведення бізнесу.

Інтеграція КСВ у бухгалтерський облік підкреслює необхідність прозорості та довіри. Зацікавлені сторони, будь то акціонери, працівники, клієнти або суспільство в цілому, прагнуть отримати чесну картину діяльності компанії як з фінансової точки зору, так і з точки зору соціальної відповідальності.

Прозорість звітності означає надання чіткої, зрозумілої та релевантної інформації про те, як компанія виконує свої соціальні та екологічні зобов'язання. Це сприяє підвищенню довіри та зміцненню репутації компанії. У світі, де дезінформація може швидко зашкодити іміджу компанії, прозорі бухгалтерські практики стають життєво важливими для підтримання авторитету та довіри стейкхолдерів.

Бухгалтери більше не обмежуються лише підрахунком цифр та підготовкою фінансових звітів. У контексті КСВ вони відіграють важливу роль у розробці та впровадженні стратегій, які відповідають соціальним та екологічним зобов'язанням компанії. Бухгалтери використовують свій фінансовий досвід для розробки ініціатив з КСВ, які є одночасно економічно життєздатними та соціально відповідальними. Вони беруть активну участь у визначенні цілей, складанні бюджету, моніторингу прогресу та оцінці впливу діяльності з КСВ, забезпечуючи її узгодженість із загальною бізнес-стратегією.

Успішне впровадження КСВ вимагає спільних зусиль різних відділів організації і навіть зовнішніх зацікавлених сторін. Бухгалтери часто перебувають у центрі цієї співпраці, забезпечуючи зв'язок між фінансами, операційною діяльністю, маркетингом тощо. Вони забезпечують інтеграцію цілей КСВ у кожен аспект бізнесу та інформують про ці цілі зовнішні зацікавлені сторони, такі як інвестори, регуляторні органи та громадські лідери. Ця спільна роль підкреслює важливість бухгалтера в подоланні розрізненості та формуванні єдиного підходу до КСВ.

Бухгалтери володіють унікальним розумінням фінансових наслідків діяльності з КСВ. Це дає їм змогу навчати та консультувати керівництво, працівників та інші зацікавлені сторони щодо найкращих практик КСВ. Вони надають інформацію про витрати, вигоди, ризики та можливості, пов'язані з різними ініціативами з КСВ. Пропонуючи рекомендації на основі даних, бухгалтери допомагають організаціям приймати обґрунтовані рішення, які відповідають як етичним міркуванням, так і бізнес-цілям.

Все частіше бухгалтери беруть на себе лідерські ролі у сфері КСВ. Вони не просто роблять внесок, але часто є рушійною силою стратегії КСВ. Глибоке розуміння бухгалтерів фінансових процесів у поєднанні з розумінням етичних міркувань робить їх важливими лідерами у формуванні та реалізації ініціатив з КСВ. Вони виступають за відповідальні практики, очолюють міжвідомчу співпрацю та забезпечують стратегічне керівництво, яке гарантує, що КСВ не є периферійною діяльністю, а займає центральне місце в місії та цінностях організації.

Досліджуючи зарубіжний досвід можна зазначити, що методи вимірювання в соціальній звітності розвинулися, щоб охопити різноманітні соціальні впливи бізнесу. Це включає взаємодію із зацікавленими сторонами, проведення соціального аудиту та використання інструментів оцінки впливу. Ці методи дозволяють бізнесу кількісно оцінити свій внесок у вирішення соціальних проблем, таких як подолання бідності, збереження довкілля та розвиток громад. Використовуючи комплексні методи вимірювання, компанії отримують уявлення про свій соціальний вплив, визначають сфери для вдосконалення та ставлять перед собою значущі цілі.

Системи звітності, спеціально розроблені для обліку соціальної відповідальності, забезпечують керівництво та структуру для бізнесу в інформуванні про свій соціальний вплив. Такі системи, як Глобальна ініціатива зі звітності, Рада зі стандартів бухгалтерського обліку в галузі сталого розвитку та Інтегрована система звітності сприяють послідовності, порівнянності та достовірності звітності. Ці стандарти дозволяють компаніям ефективно інформувати про свою прихильність до соціальної та екологічної стійкості, залучаючи соціально свідомих інвесторів та споживачів.

Переваги обліку соціальної відповідальності є далекосяжними. Прозора звітність про соціальний вплив сприяє зміцненню довіри та покращенню репутації серед зацікавлених сторін. Компанії, які впроваджують соціальну звітність, отримують конкурентну перевагу, апелюючи до зростаючої кількості споживачів, які надають перевагу етичним та сталим практикам. Крім того, процес обліку соціальної відповідальності заохочує компанії постійно вдосконалювати свої практики, ставити амбітні цілі сталого розвитку та відстежувати прогрес.

Однак, оскільки сфера обліку соціальної відповідальності розвивається, виникає потреба у більшій варіативності та складності. Компанії повинні розробити стандартизовані показники, які охоплюють різноманітність соціальних та екологічних питань у різних галузях та географічних регіонах. Крім того, компаніям необхідно враховувати перспективи різних зацікавлених сторін і дотримуватися балансу між якісними та кількісними аспектами вимірювання соціального впливу. Включення нових тем, таких як

різноманітність та інклюзивність, права людини та зміна клімату, додає складності до облікового ландшафту соціальної відповідальності.

Висновки. Можна запропонувати наступні способи просування практики соціального обліку: компанії повинні розглядати розкриття соціальної звітності як частину свого звичайного звіту, щоб краще інформувати зацікавлених сторін, а звіт повинен розкриватися окремо та бути частиною змісту фінансової звітності. Держава має надати податкові знижки для компаній, які несуть соціальні витрати, як спосіб заохочення. Має бути запроваджено відповідне законодавство, щоб змусити компанії належним чином повідомляти інформацію про свою соціальну діяльність. Також має існувати механізм винагороди компаній, які досягли успіху у виконанні своїх соціальних обов'язків, тоді як ті, хто не виконує зобов'язань, мають бути покарані.

Отже, облік соціальної відповідальності відіграє життєво важливу роль у просуванні сталих бізнес-практик і створенні довгострокових цінностей як для бізнесу, так і для суспільства. Застосовуючи облік соціальної відповідальності, компанії можуть вимірювати, звітувати та покращувати свій корпоративний соціальний вплив. Це сприяє прозорості, підзвітності та довірі, а також залученню соціально свідомих зацікавлених сторін. Оскільки ця сфера продовжує розвиватися, прийняття більшої різноманітності та складності у вимірюванні та звітності дозволить бізнесу вирішувати різноманітні соціальні та екологічні проблеми, з якими ми стикаємося, роблячи свій внесок у більш стійке та справедливе майбутнє.

Література:

1. Руденко О. В., Кондратюк О. М., Горєва А. С. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, обліковий аспект та нефінансова звітність. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8385>.
2. Герасименко О. Соціальний облік та нефінансова звітність як інструмент реалізації соціальної відповідальності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. №137. С. 39-43. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_46/fail/ch2/7.pdf
3. Жиглей І. В. Бухгалтерський облік соціально відповідальної діяльності суб'єктів господарювання: необхідність та орієнтири розвитку: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. 496 с
4. Чижевська Л.В. Поява та розвиток соціально орієнтованого обліку. URL: <http://www.confcontact.com>
5. Хегарті Д. Запровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та аудиту. *Школа професійного бухгалтера*. 2006. № 7 (67). С. 17-31.

References:

1. Rudenko, O., Kondratiuk, O. and Horieva, A. (2020), "Business social responsibility: essence, accounting aspect and non-financial statements", *Efektivna ekonomika*, vol. 11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8385>. [in Ukrainian]
2. Herasymenko, O. (2012), "Social accounting and non-financial reporting as a tool for implementing social responsibility", *Visnyk Kyivskoho nationalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, vol. 137, available at: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_46/fail/ch2/7.pdf (Accessed 07 Nov 2020). [in Ukrainian]
3. Zhyhla I. V. Bukhhalterskyu oblik sotsialno vidpovidalnoyi diyalnosti sub'yektiv hospodaryuvannya: neobkhodymost ta oriyentiri rozvytku: monohr. Zhytomyr: ZHDTU, 2010. 496 p. [in Ukrainian]

4. Chyzhevska L.V. Poiava ta rozvytok sotsialno oriietovanoho obliku. URL: <http://www.confcontact.com>. [in Ukrainian]

5. Kheharti D. Zaprovadzhennia mizhnarodnykh standartiv bukhhalterskoho obliku ta audytu. *Shkola profesiinoho bukhhaltera*. 2006. № 7 (67). S. 17-31[in Ukrainian]